

HADTÖRTÉNELMI IRODALOM.

AZ 1909. ÉVI HAZÁNKAT ÉRDEKLŐ KÜLFÖLDI HADTÖRTÉNETI IRODALOM REPERTORIUMA.

A római hódítás korából.

Veith G. Die Eroberung Istriens durch die Römer in den Jahren 178—177 vor Chr. Streffleurs Militär-Zeitschrift és külön lenyomatban. 3 térképpel. Bécs. Seidel 1909. 80 fill. [Magyar-horvát tengerpartunk régi történetét tárgyalja.]

Schwartz F., Der erste Dakerkrieg Traians. Festschrift zur Einweihung der neuen Gymnasialgebäudes in Putbus? 1909. (Összefoglaló képet ad az 101—102. évek háborúinak történetétől a legjobb monografiák és különösen a Traián-oszlop domborművekről megjelent újabb munkák (*Cichorius, Petersen, Domaszewski, Dierauer*) nyomán.)

Téglás Gábor, Limesforschungen in Dakien. Klio. (Lipcsei folyóirat.) 1909. 9. évf. 2. sz.

Honfoglalás és az Árpádok kora.

Rademacher Otto, Der Dom zu Merseburg. Nach geschichtl. Quellen bearbeitet. Merseburg. Stollberg 1909. 108 l. 1 M 50. [Rademacher már több ízben foglalkozott e régi városkával. V. ö. «Die urbs Merseburg im X. Jahrhundert» sat. Jelen munkában a város és környékének történetét is közli, a 933. csata leírásával együtt.]

Jäger Oskar, Deutsche Geschichte in 2 Bänden. (I. köt. A westfáliai békekötésig.) München, Beck 1909. 6 M.). Ez a legújabb német nemzeti történet, mely az előszó szerint «a legújabb kutatásokon alapszik», a magyarokat illetőleg ugyancsak hamis híreket közöl. Azt mondja pl., hogy a 933-iki csatában 36,000 magyar lelte halálát. Ezt még a munka egyik német kritikusa is megsokalta. (Historisches

Jahrbuch 1910. 168 l.), a ki azonfelül azt is megjegyzi, hogy I. Henrik sikerei a magyarokkal szemben nem voltak tartósak.

Cohn W., *Zur Ungarschlacht von 955*. Forschungen zur Geschichte Bayerns. 16. évf. 4. füzet.

Wallmensch Karl, ezredes, *Die Ungarschlacht auf dem Lechfeld. 10. Aug. 955*. Beilage zur Allgemeinen Zeitung. (München.) 1909. 179., 180. és 181. sz. E cikksorozatra közelebb visszatérünk. V. ö. a Historisches Jahrbuch 1910. 169—170. lapján megjelent bírálatot és *Poten*, Handwörterbuch der Militärwissenschaften (VI. köt.)

Dieterich Karl, *Byzantinische Charakterköpfe*. Lipsce 1909. Teubner. 146 l., 2 kép 1 M. 25. [A 4. sz. életrajzban *Kommen Manuel* császárral foglalkozik.]

Bergmann, *Reste der deutschen Ordensburgen in Siebenbürgen aus der Zeit der Ordensherrschaft. 1211—25*. Freudenthal, Krommer 1909. 4 M. 60.

A Habsburgok kora.

Bals Heinr., *Die Türken und ihre Kriege gegen die Christen*. Regensburg. Manz. 1909. 1 M. 20.

Jerusalem Edmund, Dr., *Die Teilnahme Österreichs am I. nordischen Kriege bis zu den Verträgen von Wöhlau und Bromberg. 1655—1657*. (A bécsi, XV. kerületi áll. főreáliskola 1907/8. évi programjában. 44 l.) 1657 jún. és jul. havában Hatzfeld csász. tábornok vezénylete alatt 18,000 osztrák nyomult be Lengyelországba, hogy a lengyel királynak Károly Gusztáv svéd és II. Rákóczy György erdélyi fejedelem ellen segílyt nyújtsanak. Részt kellett volna venniök az Erdély felé visszavonuló Rákóczy üldözésében is, a ki azonban előlük szerencsésen elmenekült; így hát Krakó ostromához fogtak. Hatzfeld e háborúban nem tanúsított valami nagy körültekintést. Említésre méltó, hogy mint alvezér *Montecuccoli* is Hatzfeld táborában szolgált. [V. ö. Mittheilungen aus der histor. Litteratur. 37. évf. 1909. 18—19. l.]

Briefe an den Feldmarschall Raimund Graf Montecuccoli. Kiadja *F. Fuchs*. Bécs. Stern. 1909. 9 M.

Schempp A. von, *Der Feldzug 1664 in Ungarn unter besonderer Berücksichtigung der herzoglich württembergischen Allianz- und schwäbischen Kreistruppen*. [«Darstellungen aus der württembergischen Geschichte». III. Band.] Stuttgart, Kohlhammer 1909. XII. és 311 l. 4 térképpel, 5 M.]

Helmes H., *Aus der Geschichte der Würzburger Truppen 1628 bis*

1802. Würzburg, Stürtz. 1909. 190 l. (Kiadja a Gesellschaft für fränkische Geschichte. IV. kötet.) Helmes százados többek között arra utal, hogy a würzburgi püspökök gyakran segítették a német császárokat a francziák és törökök ellen és hogy würzburgi csapatok Höchstädt és Malplaquet mellett és Bécs falai alatt, a mi hazánkban pedig Szt.-Gotthárd, Érsekújvár, Buda, Mohácsnál és Nándorfehérvár alatt vettek részt a felszabadítás munkájában.

Laban F., Prinz Eugénus von Savoyen. Deutsche Rundschau. 36. évf. 2. füz.

Staudinger K., Geschichte des kurbayerischen Heeres unter Kurfürst Karl Albrecht (Kaiser Karl VII.) und Kurfürst Max Joseph III. A mű II. része. München, Lindauer 1909. 473—1273 l. 18 M. [«Gesch. des bayrischen Heeres». III. köt.]. A Mária Terézia korabeli örökösödési háború történetére nézve fontos mű.

Borum, Das sogenannte Esterházy-Reglement vom Jahre 1747. Fremdenblatt 1909 márcz. 17.

Die Kriege Friedrichs des Grossen. Kiadja a nagy táborokar hadtörténeti osztálya. II. 3. rész. 7. kötet. Berlin, Mittler, 1909. VIII. 234 l. 10 térképpel és vázlatokkal. 12 M. 50. [E kötet alcíme: «Olmütz und Crefeld». Szól tehát a hétéves háború 1758. eseményeiről, így Olmütz eredménytelen ostromáról és a francziák fölött aratott crefeldi diadalról.]

Die Schlacht von Kunersdorf. 1759. Militär-Wochenblatt 1909. 94. évf. 101—103. sz.

I. Ferencz. Francia háborúk kora.

Peters százados, Az első léggömb a császári hadseregben. A lég-hajózás kezdetei és első hadi alkalmazása. Mitteilungen des Kriegsarchivs. III. sorozat. V. köt. (Bécs, Seidel). Alig, hogy a francziák 1793-ban a Fleurus melletti csatában a Montgolfier testvérek találmányát hadi célokra alkalmazták, a Maass mellett operáló császári hadtest követte (1794.) a francziák példáját. Hazánkban szintén 1794-ben mutatták be látványossági célból az első (gázzal töltött) léggömböt, még pedig Pozsonyban, márcz. 21-én. A kísérlet az erős szél daczára sikerült. V. ö. az akkori Pressburger Zeitung márcz. 24. számát, melyet ez a hirlap 1909 okt. 19. reprodukált.

Briefe des Feldzeugmeisters Paul Freiherrn Kray. Kiadja Dr. Just. Mitteilungen des k. u. k. Kriegsarchivs 3. foly. 6. köt. 1909. 3 s k. l. E leveleket Kray Pál tábornagy 1784 és 1804 között intézte ös-

cséhez, Kray Sándorhoz, a ki előtt bizalmas hangon feltárja lelki állapotát. Különösen fájdalmasan érintette, hogy Bécsben megfélekedtek 1799. Itáliában szerzett érdemeiről és 1800 augusztusban, midőn Moreau elől kénytelen visszavonulni, letették.

Geschichte der Kämpfe Österreichs. Kriege unter der Regierung des Kaisers Franz. Kiadja a cs. és kir. hadi levéltár igazgatósága. 1909-ben a III. kötet jelent meg e vállalatból: *Krieg 1809* még pedig az a rész, mely a Neumarkt melletti csatától kezdve Bécs megszállásáig tart. [Bécs, Seidl. XII. 751 l. 25 M.]. Ennek némileg folytatása: *Just G., Der Friede von Schönbrunn.* (Bécs. Stern. 1909. 2 részben 2 és 3 M.)

Le Leroy, La question des étangs d'Austerlitz. Revue des Questions historiques. 83. köt. 222—26. l. Megczáfolja a Napoleon bulletinjei révén elterjedt mende-mondát, hogy a csata után menekülő oroszok ezrivel lelték halálukat a gyöngye jéggel borított közeli tavak hullámaiban. Megtoldhatom ezt a czáfolatot *Rose I. H.* angol történét-író cikkével, mely az English Historical Reviewben (XVII. évf. 1902. 537—8. l. látott napvilágot. Rose is szertelen nagyításnak ítéli meg ezt hírt és kimutatja, hogy a Satschan és Mönitz falvak között elterülő tavakban ugyan 30 ágyút találtak elmerülve meg 150 lovat, emberi tetemet azonban mindössze kettőt.

Die strategischen Kunstbeweise Napoleons bei Ulm 1805 u. Regensburg 1809. Militär-Wochenblatt. 94. évf. 1909. 19. sz.

Das Kriegsjahr 1809. in Einzeldarstellungen. Szerkeszti többek közreműködésével *Woinovich Emil* tábornok és *Veltzé Alajos* kapitány. Bécs. Stern. E vállalatból megjel. a X. köt.: *Die Landwehr anno neun.* Írta *Strobl von Ravensberg.* (1909. 82 l. 1 M. 80.)

Veltzé A., Erzherzog Johanns «Feldzugserzählung» 1809. Wien, Seidel. 1909. János főherceg saját védelmére írt memorandumát a hadi levéltár által kiadott «*Krieg 1809.*» cz. hivatalos jellegű munka szerzői már ismerték és fel is használták. Veltzé most az egész iratot közli. Hogy óvatosan használandó, mutatja a Sybel-féle Histor. Zeitschrift (103. köt. 1909. 584 l.) bírálata. V. ö. még Veltzé cikkét: «*Erzherzog Johanns Feldzugserzählung*» az Österreichische Rundschau-ban. 1909. II. füz.), mely a fentebbivel összevág.

Összeállította: DR. MANGOLD LAJOS.